

VIII. KRONIKA

JAN BASZKIEWICZ – *IURIS DOCTOR HONORIS CAUSA* UNIwersYTETU WROCLAWSKIEGO

Dnia 14 listopada 2003 r. Profesor Jan Baszkiewicz otrzymał godność doktora *honoris causa* Uniwersytetu Wrocławskiego. W podniosłej uroczystości, w wypełnionej Auli Leopoldyńskiej, która była apogeum Obchodów Święta Uniwersytetu, wzięli udział członkowie społeczności Uczelni oraz liczni goście, w tym przedstawiciele środowisk akademickich w kraju, uczniowie, współpracownicy, przyjaciele Jubilata. Uroczystość otworzył JM Rektor UW, profesor Zdzisław Latajka. Prezentacji akademickiej drogi Jana Baszkiewicza dokonał Dziekan Wydziału Prawa Administracji i Ekonomii profesor Marek Bojarski. Laudację wygłosił promotor doktoratu profesor Karol Jonca. Po ceremonii wręczenia nowemu doktorowi honorowemu dyplomu Profesor Jan Baszkiewicz w znakomitym przemówieniu, poświęconym Uniwersytetowi i jego uczonym, podziękował za zaszczytne wyróżnienie. Uroczystość uświetnił Chór Akademicki Uniwersytetu Wrocławskiego.

Jan Baszkiewicz jest uznanym autorytetem o sławie międzynarodowej, wybitnym znawcą doktryn politycznych i prawnych, powszechnej historii ustrojów państwowych, historii państwa i prawa polskiego oraz historii idei, prawa i ustroju Francji, szczególnie doby Oświecenia.

Urodził się 3 stycznia 1930 r. w warszawskiej rodzinie inteligentki. Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Rozprawę doktorską *Powstanie zjednoczonego państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku* obronił w Instytucie Historii Prawa Uniwersytetu Warszawskiego w 1955 r. Otrzymał za nią Nagrodę Państwową. W 1956 r., w wieku 26 lat został docentem w Polskiej Akademii Nauk.

Szczególne więzy połączyły Jana Baszkiewicza z wrocławskim ośrodkiem naukowym. W 1959 r. został docentem w Katedrze Powszechnej Historii Państwa i Prawa UW, i po odejściu Franciszka Ryszki do Warszawy został jego sukcesorem jako wykładowca historii doktryn politycznych i prawnych. W grudniu 1965 r. został profesorem nadzwyczajnym, zaś w roku 1972 – profesorem zwyczajnym. W latach 1961–1964 pełnił funkcję sekretarza generalnego Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. W latach 1962–1964 sprawował funkcje prodziekana Wydziału Prawa, a w latach 1965–1968 – prorektora Uniwersytetu Wrocławskiego. Po przeniesieniu do Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w 1968 r. i objęciu tam kierownictwa Katedry Powszechnej Historii Państwa i Prawa utrzymywał nadal kontakty naukowe z Uniwersytetem Wrocławskim. W 1973 r. powrócił do Uniwersytetu Warszawskiego i objął wykład z historii myśli politycznej w Instytucie Nauk Politycznych. W tym samym roku został członkiem Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla pracowników naukowych (obecnie: Centralnej Komisji do spraw tytułu naukowego i stopni naukowych) i jest nim bez przerwy do dziś. W 1986 r. został członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk, od 1994 r. jest jej członkiem rzeczywistym. Przez kilka lat był członkiem Prezydium PAN.

W liczącym kilkaset pozycji dorobku naukowym Jana Baszkiewicza wyróżnić można kilka nurtów, świadczących o rozległych horyzontach badawczych tego wybitnego uczonego. Już doktorat z historii prawa *Powstanie zjednoczonego państwa polskiego* zapowiadał dobre efekty badań z zakresu mediewistyki. Uwieńczyły je dalsze monografie: *Młodość Uniwersytetu* (1963), *Polska czasów Łokietka* (1968) i – świadcząca o objęciu badaniami problemów doktrynalnych – świetna monografia *Państwo suwerenne w feudalnej doktrynie politycznej do początków XIV wieku* (1964), a także opublikowane nieco później *Historia doktryn polityczno-prawnych do końca XVII w.* (1968) i *Mysł polityczna wieków średnich* (1970). Autor przeniósł swe zainteresowania na myśl teoretyczną wielkiej jurysprudencki europejskiej, która budowała podwaliny władzy politycznej i kultury prawniczej. Badał doktryny zawierające praktyczne wskazówki dla władzy w swojej epoce, a zarazem odwołujące się do podstawowych wartości: wolności i sprawiedliwości, dobra ogółu. Jego dziełem jest kilka wydań stale korygowanych podręczników: *Historia doktryn politycznych i prawnych* (piąte wydanie wspólnie z F. Ryszką w 1984) oraz podręczników z *Powszechnej historii państwa i prawa* w stale pogłębianych redakcjach odbiegających od tradycyjnych opracowań.

Szczególne zasługi położył Jan Baszkiewicz w badaniach nad dziejami Francji, zwłaszcza doby Oświecenia, które fascynowały go od lat z górą trzydziestu. Ich plonem jest obszerne dzieło *Historia Francji*, które od swego ukazania się w 1974 r. miało już cztery wydania. Dzięki wrocławskiej oficynie wydawniczej Ossolineum na rynku wydawniczym znalazły się monografie niemal wszystkich państw europejskich, ale żadna z nich nie mogła poziomem konkurować z monografią Jana Baszkiewicza, w której obok dziejów politycznych znalazły się dzieje społeczeństwa i dorobek francuskiej kultury. Do tej monografii dołączyły doskonale napisane monografie: *Wolność, równość, własność: rewolucje burżuazyjne* (1981), następnie *Rewolucja francuska 1789–1794, społeczeństwo obywatelskie* (wspólnie z St. Mellerem, 1983), *Francuzi 1789–1794. Studium świadomości rewolucyjnej* (2 wyd. 1989), *Maksymilian Robespierre* (2 wyd. 1989), *Danton* (2 wyd. 1990), *Richelieu* (2 wyd. 1995), *Henryk IV Wielki* (1995). W 1993 r. ukazała się sumująca monografia *Nowy człowiek, nowy naród, nowy świat: mitologia i rzeczywistość rewolucji francuskiej*.

Oryginalność dzieł Jana Baszkiewicza o rewolucji francuskiej polega na solidnej analizie układów społecznych i stanu świadomości Francuzów doby rewolucji. Wysoką rangę zyskały również dzieła zupełnie świeżej daty: *Francja nowożytna: szkice z historii XVII–XX wieku* (2002), znakomita monografia *Władza*, książka przydatna także politykom (1999) oraz nawiązująca do obchodów 200 rocznicy bonapartyzmu – monografia ukazująca francuskie wyjście z rewolucji: *Anatomia bonapartyzmu* (2003). Bez wątplenia – o roli Francji w dziejach świata, o znaczeniu jej polityki, literatury, kultury – najcelniej pisał u nas Jan Baszkiewicz. Nakładem Domu Wydawniczego Elipsy monografia *Władza* ukazała się (2003) w przekładzie na język niemiecki (*Macht*).

Wybitne zasługi Jana Baszkiewicza dla nauki i jej organizacji zostały uhonorowane licznymi odznaczeniami zagranicznymi i krajowymi. Z listy najwyższych odznaczeń godzi się wymienić nadaną mu przez Prezydenta Francji Legię Honorową (1995) oraz Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski z Gwiazdą (2001).

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA W SULEJOWIE „WŁASNOŚĆ W DOKTRYNACH POLITYCZNYCH I PRAWNYCH”

W dniach 19–22 września 2003 r. w Sulejowie odbyła się konferencja naukowa historyków myśli polityczno-prawnej na temat: „Własność w doktrynach politycznych i prawnych”. Ogólnopolska Konferencja Naukowa została zorganizowana przez Zakład Doktryn Polityczno-Prawnych Uniwersytetu Łódzkiego. Wzięli w niej udział badacze dziejów myśli polityczno-prawnej ze wszystkich ośrodków w Polsce oraz przedstawiciele dyscyplin pokrewnych. Gośćmi konferencji byli Prorektor Uniwersytetu Łódzkiego profesor Piotr Daranowski i Prodziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego profesor Krzysztof Indeck.

Otwarcia obrad dokonał przewodniczący konferencji profesor Zbigniew Rau, po czym głos zabrali profesorowie Piotr Daranowski i Krzysztof Indeck, którzy mówili o związkach „Historii doktryn politycznych i prawnych” z innymi dyscyplinami prawniczymi.

W czasie czterodniowych obrad uczestnicy konferencji przedstawili 41 referatów. W pierwszym i ostatnim dniu konferencji miały miejsce obrady plenarne. W pozostałych dniach obrady toczyły się równolegle w dwóch ciągach sekcji, a przedstawiane referaty uporządkowane zostały według kryterium główne nurty w myśli polityczno-prawnej i ustrojowej ochrony własności.

Merytorycznym rozpoczęciem obrad były referaty profesora Jana Baszkiewicza (PAN, UW): *XVII artykuł Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela: O własności świętej i nienaruszalnej* oraz profesora Huberta Izdebskiego (UW): *Własność jako pomost między doktryną a dogmatykami prawniczymi*.

W dniu 20 września w obradach przedpołudniowych w ramach sekcji „Klasyyczny republikanizm i komunitarianizm” przedstawione zostały referaty profesora Ryszarda Legutko (UJ): *Własność w myśli Arystotelesa*, profesora Janusza Justyńskiego (UMK): *Zagadnienie własności w doktrynie republikańskiej Marka Tuliusza Cyncerona*, doktor Doroty Pietrzyk-Reeves (UJ): *Wolność, prawo i własność. Nowe ujęcie tezy republikańskiej* oraz profesor Krystyny Chojnickiej (UJ): *Własność wspólnoty w tradycji rosyjskiej*. Równolegle w ramach sekcji „Myśl chrześcijańska” referaty wygłosili profesor Henryk Olszewski (PAN, UAM): *Własność w ideologii demokracji szlacheckiej*, profesor Bogdan Szlachta (UJ): *Problematyka własności w tradycji świętego Augustyna*, magister Tomasz Szczech (UŁ): *Własność w doktrynie Jana Kalwina*, doktor Arkady Rzegecki (UJ): *Własność w doktrynie politycznej lorda Actona*, doktor Mirosław Sadowski (UWr): *Własność w katolickiej nauce społecznej od Leona XIII do Piusa XI* oraz doktor Daniel Bogacz (USz): *Własność i osoba w myśli personalizmu katolickiego*.

Obrady popołudniowe w sekcji „Polskie doktryny polityczne i prawne” objęły referaty doktora Jakuba Skomiała (UŁ): *Z problematyki własności w „Kronice” Wincentego zwanego Kadłubkiem*, doktora Dariusza Szpopera (UG): *Własność w myśli politycznej konserwatystów polskich byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego*, doktora Włodzimierza Bernackiego (UJ): *Własność w doktrynach politycznych liberalizmu polskiego*, profesora Michała Śliwy (Akademia Pedagogiczna w Krakowie): *Wszystko dla wszystkich. Polscy socjaliści wobec kwestii własności* oraz doktora Macieja Marszala (UWr): *Faszystowski korporacjonizm w polskiej myśli prawnej i ekonomicznej 1922–1939*. W tym czasie w ramach sekcji „Faszyzm i autorytaryzm” wygłoszone zostały referaty doktor Małgorzaty Kiwior-Filo (UJ): *Faszyzm włoski a własność prywatna – ewolucja doktryny politycznej*, profesora Wiesława Kozub-Ciembroniewicza (UJ): *Własność w doktrynie włoskiego faszyzmu na tle prawnoporównawczym*, profesor Marii Zmierczak (UAM): *Własność w idei i praktyce narodowego socjalizmu*, magistra Macieja Cesarza (UWr): *Spoleczne koncepcje Oswalda Mosleya* oraz profesor Barbary Goli (UO): *Własność w systemie frankistowskim*.

Obrady wieczorne w sekcji „Liberalizm” wypełniły referaty profesora Zbigniewa Rau (UŁ): *Własność w doktrynie Johna Locke’a*, doktora Tomasza Tulejskiego (UŁ): *Własność w doktrynie politycznej Jeremy Bentham’a*, profesor Elżbiety Kundery (UWr): *Własność w doktrynie politycznej Johna Stuarta Milla* oraz profesor Justyny Miklaszewskiej (UJ): *Koncepcja własności*

w filozofii libertariańskiej. W sekcji „Socjalizm” miały miejsce wystąpienia profesora Edwarda Olszewskiego (UMCS): *Własność w doktrynach współczesnej socjaldemokracji*, doktora Radosława Antonowa (UWr): *Własność w poglądach współczesnych polskich anarchistów*, doktora Macieja Chmielińskiego go (UŁ): *Siła jako gwarant własności w koncepcji Maxa Stirnera* oraz profesora Andrzeja Zięby (UJ): *Państwo i własność w brytyjskich doktrynach politycznych*.

W dniu 21 września miały miejsce tylko obrady wieczorne. W ramach sekcji „Konserwatyzm” swoje referaty przedstawili doktor Jacek Bartyzel (UŁ): *Własność w doktrynach politycznych De Maistre'a, De Bonald'a i Chateaubriand'a*, doktor Anna Citkowska-Kimla (Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie): *Idealistyczny i realistyczny wymiar własności w myśli Friedricha von Hardenberga (Novalisa)*, profesor Marek Maciejewski (UWr): *Własność w społecznej doktrynie niemieckiego rewolucyjnego konserwatyizmu w okresie międzywojennym*, doktor Adam Wielomski (Wyższa Szkoła im. B. Jańskiego w Warszawie): *Własność w doktrynie prawnicy francuskiej w XX wieku* oraz doktor Piotr Kimla (UJ): *Symbol wyboru – własność w myśli politycznej Michaela Oakshott'a*. W sekcji „Komunizm” przedstawione zostały referaty doktora Adama Bosiackiego (UW): *Koncepcja własności w doktrynie Władimira Lenina*, magistra Pawła Sydora (UŁ): *Własność w doktrynie politycznej Lwa Trockiego* i profesora Lecha Dubela (UMCS): *Własność tzw. nowej klasy wyzyskującej. Biurokracja państwowa i partyjna własność socjalistyczna*.

W kończących konferencję obradach w dniu 22 września w ramach sekcji „Ustrojowa ochrona własności” swój referat przedstawił doktor Mariusz Jagielski (UŚI): *Konstytucyjna regulacja prawa własności w konstytucji z 1997 roku*, a odczytane zostały referaty profesora Karola Jency (UWr): *Stosunki własnościowe w Sudetach jako podstawa roszczeń windykacyjnych. Międzynarodowoprawną ochrona własności* i profesora Romana Tokarczyka (UMCS): *Własność w świetle biojursprudenccji*.

Dziękując uczestnikom za wystąpienia obrady podsumował profesor Zbigniew Rau. Większość referatów zostanie opublikowana w „Czasopiśmie Prawno-Historycznym”: pierwsze drukowane są w niniejszym zeszycie; dalsze znajdzie Czytelnik w zeszycie 2 tomu LVI. Teksty poświęcone własności w doktrynach totalitarnych zostaną ogłoszone drukiem na łamach rocznika „Studia nad faszyzmem i zbrodniami hitlerowskimi” w tomie XXVII.

JAKUB SKOMIAŁ (Łódź)

KONFERENCJE NAUKOWE Z OKAZJI 350-LECIA TRYBUNAŁU SZWEDZKIEGO W WISMARZE

Z okazji 350-lecia utworzenia przez królową Krystynę Królewskiego Trybunału w Wismarze (1653), który był sądem najwyższym dla posiadłości szwedzkich na obszarze Rzeszy Niemieckiej, odbyły się dwie konferencje naukowe, zorganizowane przez historyków i prawników Uniwersytetu Ernsta Moritza Arndta w Greifswaldzie. Konferencje zgromadziły badaczy krajów bałtyckich, w tym skromną ekipę polską.

Pierwsza konferencja odbyła się w Wismarze w dniach 15–17 maja 2003 r. na temat *Das Wismarer Tribunal im Spannungsfeld zwischen Schweden und dem Alten Reich*. Druga konferencja odbyła się w dniach 27–28 czerwca 2003 r. w Greifswaldzie, mieście, do którego Trybunał został przeniesiony w roku 1803. Świetne, oparte na źródłach referaty pozwoliły lepiej poznać nieznaną rozdział w dziejach organizacji wymiaru sprawiedliwości w Europie środkowej. Materiały obu konferencji zostaną wydane drukiem.

PAWEŁ GUT (Szczecin)

POLSKO-NIEMIECKA KONFERENCJA „POLNISCHES UND DEUTSCHES SACHENRECHT IM 20. JAHRHUNDERT – ROMANISTISCHE TRADITION, GEMEINSAME ERFAHRUNGEN, EUROPÄISCHE PERSPEKTIVE“

W dniach 19–20 czerwca 2003 r. odbyła się w Greifswaldzie konferencja poświęcona prawu rzeczowemu w Polsce i w Niemczech w okresie międzywojennym. Jej organizatorami była Katedra Prawa Cywilnego i Historii Prawa na Ernst-Moritz-Arndt-Universität w Greifswaldzie oraz Katedra Prawa Rzymskiego i Historii Prawa Sądowego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Celem konferencji była prezentacja wyników badań prowadzonych przez uniwersytety w Heidelbergu, Kolonii, Greifswaldzie i Poznaniu w ramach wspólnego projektu finansowanego przez „Volkswagen-Stiftung”.

Otwarcia konferencji dokonał jej gospodarz prof. dr Hans-Georg Knothe (Greifswald) a jako pierwszy referat wygłosił prof. dr Władysław Rozwadowski (Poznań), który przedstawił wpływy i zakres oddziaływania prawa rzymskiego na ziemiach polskich aż po przełom XIX i XX wieku. Szczególną uwagę zwrócił na wpływ prawa rzymskiego w projektach Kodeksu Andrzeja Zamoyskiego i Kodeksu Stanisława Augusta oraz w pracach kodyfikacyjnych po 1918 r., a także definiowanie prawa własności, posiadania i ograniczonych praw rzeczowych w polskim prawie oraz koncepcje unifikacji prawa w Polsce w okresie międzywojennym.

Prof. dr Martin Avenarius (Köln) przedstawił nauczanie prawa na uniwersytecie w Petersburgu w XIX i XX w. (do 1917 r.), gdzie studiowali również przyszli polscy sędziowie. Referent podkreślił duże zainteresowanie recypowanym prawem rzymskim oraz ustawodawstwem niemieckim, o czym świadczyło przetłumaczenie BGB na rosyjski jeszcze przed wejściem w życie. Wskazał też, że dla kształtu studiów duże znaczenie miało wykształcenie profesorów, którzy w znacznej części studiowali na niemieckich uniwersytetach.

Sylwetki sędziów Sądu Najwyższego, którzy orzekali w sprawach z zakresu prawa rzeczowego na podstawie BGB przedstawił dr Andrzej Gulczyński (Poznań). Referent wyróżnił kilka typów karier sędziowskich w zależności od studiów i drogi do stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Najwięcej sędziów wykształcenie zdobyło na uniwersytetach w Lwowie i Krakowie, po jednym w Rosji i Niemczech, dwóch rozpoczęło w Niemczech a pełne kwalifikacje zdobyli już w niepodległej Polsce. Wszyscy mieli dobre przygotowanie teoretyczne, umożliwiające orzekanie na podstawie innych aktów niż te, które poznali w czasie studiów uniwersyteckich.

Drugi blok referatów dotyczył własności i posiadania. Fabian Klinck (Hamburg) dokonał analizy wyroków Sądu Najwyższego Rzeszy i polskiego Sądu Najwyższego dotyczących posiadania. Zwrócił uwagę na rzymskie korzenie podejmowanych rozstrzygnięć oraz odwoływanie się w niektórych wyrokach przez Sąd Najwyższy Rzeszy do prawa rzymskiego, szczególnie w pierwszych latach obowiązywania BGB. Kolejny referent, prof. dr Wojciech Dajczak (Poznań), podjął problem przeniesienia własności opartego na abstrakcyjnej umowie rzeczowej. W pierwszej części wystąpienia skupił swoją uwagę na trudnościach jakie tzw. Abstraktionsprinzip wywołała w polskiej praktyce przy ocenie ważności umowy zobowiązującej do przeniesienia własności nieruchomości, gdy nabywcy odmówiono administracyjnego zezwolenia na nabycie nieruchomości. Referent pokazał dotyczącą takich przypadków ewolucję orzecznictwa, która doprowadziła do wiązania ważności umowy zobowiązującej do przeniesienia własności z ważnością umowy rzeczowej. Druga część referatu poświęcona była krytycznej ocenie romanistycznych argumentów, na których pandektystyka niemiecka oparła doktrynę abstrakcyjnej umowy rzeczowej i prezentacji ich miejsca w pracach nad projektami BGB. W konkluzjach z przeprowadzonej historyczno-porównawczej prof. dr W. Dajczak sformułował pogląd, iż przedstawiona przez niego ewolucja polskiego orzecznictwa do BGB może być oceniana jako jeden z praktycznych dowodów ułomności abstrakcyjnej umowy rzeczowej, u źródeł której w BGB leży w szczególności wykorzystanie kilku jedynie fragmentów z antycznego prawa rzymskiego i ich błędna interpretacja.

Prof. dr Andreas Wacke (Köln) przedstawił zasady przenoszenia własności w ujęciu historycznym i porównawczym. Zwrócił on uwagę na znaczenie abstrakcyjnej umowy rzeczowej w tradycji prawa niemieckiego, przeciwstawiając ją konsensualnej umowie przenoszącej własność znanej prawu francuskiemu, a także opartemu na kauzalności modelowi przewłaszczenia, jaki występuje w szczególności w prawie austriackim, holenderskim czy hiszpańskim. To ostatnie rozwiązanie wyrastające z uformowanej w recypowanym prawie rzymskim doktryny *titulus et modus* uznał za najlepsze. Obaj referenci (profesorowie Dajczak i Wacke), jak i inne osoby biorące udział w dyskusji, opowiedzieli się przeciwko oparciu przeniesienia własności na abstrakcyjnej umowie rzeczowej (Abstraktionsprinzip) w przypadku harmonizacji prawa rzeczowego w Europie.

Ostatni referat wygłosił prof. dr Hans-Georg Knothe, a dotyczył on praw rzeczowych jako środka zabezpieczenia kredytu. Referent w sposób systematyczny przedstawił instytucje prawa rzeczowego służące zabezpieczeniu kredytu wskazując na germanistyczne lub romanistyczne korzenie rozwiązań przyjętych w BGB.

Rezultaty konferencji, po uwzględnieniu głosów w dyskusji i zakończeniu całego projektu badawczego zostaną opublikowane.

ANDRZEJ GULCZYŃSKI (Poznań)

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA POŚWIĘCONA PRAWU SASKIEMU I MAGDEBURSKIEMU W LIPSKU

Żadne inne źródło prawa niemieckiego nie osiągnęło takiej popularności i nie znalazło takiego szerokiego zakresu terytorialnego swego zastosowania jak Zwierciadło saskie i miejskie prawo magdeburskie. Od późnego średniowiecza po czasy nowożytne prawo sasko – magdeburskie było przejmowane przez liczne miasta i regiony Europy wschodniej, dostosowywane do miejscowych potrzeb, tłumaczone na języki narodowe i – oczywiście – stosowane w praktyce. W sercu Saksonii, w Lipsku odbyła się w dniach od 30 października do 2 listopada 2003 r. konferencja pt. „Transfer prawa i języka w Europie środkowej i wschodniej: Zwierciadło saskie i prawo magdeburskie” (Rechts- und Sprachtransfer in Mittel- und Osteuropa: Sachsenspiegel und Magdeburger Recht). Zorganizowały ją Saska Akademia Nauk w Lipsku oraz Uniwersytet w Halle – Wittenberg. Idea konferencji nawiązywała – co chętnie i wielokrotnie podkreślali organizatorzy, profesorowie Ernst Eichler, filolog słowiański z Lipska oraz Heiner Lück, prawnik i historyk prawa z Halle – do podobnej, polsko-niemieckiej konferencji, zorganizowanej w 1977 r. w Krakowie.

Zjazd w Lipsku miał jednak – z założenia – charakter międzynarodowy i interdyscyplinarny. Na konferencję przybyli historycy prawa oraz językoznawcy, w sumie ponad 40 osób z blisko dziesięciu krajów Europy środkowej i wschodniej. Organizatorzy nie zdołali nawiązać kontaktów z odpowiednimi pracownikami naukowymi na Łotwie, w Czechach, Rumunii oraz w byłej Jugosławii, stąd w Lipsku zabrakło przedstawicieli tych krajów. Polskę reprezentował profesor Aleksander Zajda, językoznawca z Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz pisząca te słowa, historyk prawa z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Pomysł połączenia problematyki historycznoprawnej z językoznawczą uznać należy za udany. Rozprzestrzenianie się prawa saskiego i magdeburskiego było przecież nie tylko fenomenem demograficznym, społecznym i gospodarczym, lecz także językowym – prawo niemieckie

przenoszono poprzez niezliczone teksty, pisane i drukowane, a terminologia niemiecka wywarła poważny wpływ terminologię prawniczą innych narodów, zwłaszcza słowiańskich.

Historycy prawa prezentowali w Lipsku z jednej strony dzieje recepcji prawa sasko – magdeburskiego, z drugiej – stan i perspektywy badań nad tym zjawiskiem w poszczególnych krajach. Stosunki litewskie przedstawiła dr Jolanta Karpaviciene z Wilna, estońskie – prof. Peeter Järvelaid z Tallina, ukraińskie – dr Mykola Kobyletsky z Lwowa, białoruskie – dr Olga Keller z Mińska, rosyjskie – dr Alexander Rogatschewski z Petersburga, polskie (a szczególnie: chełmińskie) – dr hab. Danuta Janicka z Torunia, słowackie – prof. Ilpo Tapani Piirainen z Münster, węgierskie – prof. Laszlo Blazovich z Szeged. Dwa referaty miały charakter ogólniejszy: prof. Friedrich Ebel z Berlina przedstawił dzieje prawa saskiego w krajach nadbałtyckich, a nestor niemieckich historyków prawa, prof. Rolf Lieberwirth (ustami swego ucznia prof. Heina Lücka) dał uczestnikom konferencji ogólny obraz rozprzestrzeniania się prawa sasko-magdeburskiego w słowiańskiej Europie, stawiając zarazem zasadnicze pytanie o zakres jego recepcji i wskazując, że przejmowanie prawa niemieckiego zmieniało w kolejnych okresach historycznych zasadniczo swój charakter. Problematyka językoznawcza zajęła na konferencji drugoplanową pozycję. Historycy prawa chętnie skorzystali jednak z rzadkiej okazji wszechstronnego zapoznania się z wpływami języka niemieckiego na terminologię prawniczą w dawnej Polsce i na Słowacji; odpowiednie referaty wygłosili tu profesorowie: Aleksander Zajda z Krakowa oraz Rudolf Kuchar z Bratysławy. Szczególnym akcentem konferencji była prezentacja wpływów bizantyjskich na źródła prawa Europy wschodniej w wykonaniu prof. Christiana Hannicka z Würzburga.

Reasumując podkreślić należy, że w Lipsku doszło do osobistego spotkania pracowników naukowych różnych krajów, zajmujących się prawem sasko-magdeburskim, wymiany doświadczeń oraz rzetelnej prezentacji informacji na temat stanu badań. Zdołano ustalić też, jakie zasadnicze problemy (z pojęciem „recepcji” na czele) wymagają dalszych, szczegółowych badań. Wśród dezyderatów za najważniejsze zadanie uznano sporządzenie statystyki miast rządzących się w Europie prawem magdeburskim, najlepiej uzupełnionej odpowiednimi mapami. Materiały konferencji będą – jak obiecali organizatorzy – opublikowane w ramach Rozpraw (Abhandlungen) Saskiej Akademii Nauk.

DANUTA JANICKA (Toruń)

MYŚL KONSTITUCYJNA W NAUCZANIU HISTORII. MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA W GENSHAGEN

W dniach 13–14 listopada 2003 r. odbyła się w zamku w Genshagen koło Berlina międzynarodowa konferencja nauczycieli akademickich i nauczycieli szkół średnich, poświęcona rozwojowi zasad europejskiego konstytucjonalizmu. Konferencja, która zgromadziła historyków francuskich, niemieckich i polskich, została zorganizowana przez Berlińsko-Brandenburski Instytut Współpracy Niemiecko-Francuskiej (Berlin-Brandenburgisches Institut für Deutsch-Französische Zusammenarbeit in Europa) we współpracy z Instytutem Georga Eckerta w Brunszwiku (Braunschweiger Georg-Eckert-Institut), Stowarzyszeniem Profesorów Historii i Geografii (Association des Professeurs d' Histoire et de Géographie) i Związkiem Nauczycieli Historii w Niemczech (Verband der Geschichtslehrer Deutschland). Gospodarzem Konferencji był profesor Rudolf von Thadden, dyrektor BBI i profesor Uniwersytetu w Getyndze. Referaty wygłosili m.in. profesor Henryk Olszewski (*Die europäische i nationale Bedeutung der Verfassung vom 3.*

Mai 1791), profesor Reinhard Blänkner (*Der Verfassungsgedanke in Deutschland: ein historischer Aufriss*) i profesor Olivier Beaud (*Überlegungen zum Konstitutionalismus im französischen Verfassungsdenken*). Ożywiona dyskusja nad referatami oraz wymiana poglądów w panelach podkreślały doniosłość doświadczeń ustrojowych dla Europejskiej Konstytucji w perspektywie bliskiego zjednoczenia Europy.

HENRYK OLSZEWSKI (Poznań)

KONFERENCJA PRAWNIKÓW-ROMANISTÓW: JAROSŁAWL – MOSKWA

W dniach 25–30 czerwca 2003 r. w Jarosławlu i Moskwie obradowało III *Convegno internazionale*. Konferencja została zorganizowana przez Wydział Prawa Uniwersytetu M. V. Łomonosowa w Moskwie, Wydział Prawa Uniwersytetu P. G. Demidova w Jarosławlu i Centro Studi di diritto romano w Rosji we współpracy z Instytutem Historii Uniwersalnej Rosyjskiej Akademii Nauk, Centro Romanistico Internazionale oraz Centro di studi di diritto romano Uniwersytetu w Sassari. Tematyka konferencji została zakreślona bardzo szeroko. Obejmowała ona rzymskie prawo publiczne i prywatne jako wielowiekowe doświadczenie w rozwoju prawa europejskiego (*Diritto Romano pubblico e privato: L'esperienza plurisecolare dello sviluppo del diritto europeo*). Językami roboczymi były rosyjski i włoski. Była to trzecia konferencja obradująca w tej formule. Tematyka pierwszej, zwołanej w dniach 28–30 października 1997 roku w Moskwie, dotyczyła prawa rzymskiego i jego recepcji (*Il diritto romano e sua recezione*). Kolejna konferencja obradowała już pod nazwą *Diritto Romano pubblico e privato: L'esperienza plurisecolare dello sviluppo del diritto europeo* w Moskwie i Sankt Petersburgu w dniach 25–30 maja 2000 roku.

W ostatnim III *Convegno internazionale* wzięli udział romanisci z Danii, Rumunii, Hiszpanii, Izraela, Niemiec, Serbii i Czarnogóry, Polski, Rosji i Włoch. Z naszego kraju obecni byli: M. Zabłocka, A. Pikulska-Robaszkiewicz, W. Wołodkiewicz, J. Zabłocki, T. Giaro, D. Skrzywanek, S. Godek i P. Niczypruk.

W dniu 25 czerwca uczestników konferencji powitali: prof. J. A. Suchanov – Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego, S. A. Burov – Wicegubernator Jarosławla, prof. G. S. Mironov – Rektor Uniwersytetu w Jarosławlu, prof. A. Mastino – prorektor Uniwersytetu w Sassari, prof. A. Metro – Prezydent Centro Romanistico Internazionale, prof. L. L. Kofanov – Prezydent Centro Studi di diritto romano w Rosji oraz Prezydent Centro Studi di diritto romano Filii w Jarosławlu – prof. V. V. Dementieva.

Po uroczystej inauguracji odbyły się obrady plenarne. Pierwszy przedstawił wystąpienie A. Metro z Uniwersytetu w Messynie. Omówił on *Inst.3.29.14*, szczególnie w odniesieniu do *stipulatio praepostere concepta*. Natomiast S. A. Jegorov z Uniwersytetu w Jarosławlu zaprezentował naukę i nauczanie prawa rzymskiego w Prawniczym Liceum Demidowa w Jarosławlu. W. Wołodkiewicz z Uniwersytetu Warszawskiego przedstawił historyczne uwarunkowania integracji prawa prywatnego w Unii Europejskiej, a G. Franciosi z Uniwersytetu w Neapolu na nowo odczytał Gaiusa z Antinoe. M. Zabłocka z Uniwersytetu Warszawskiego mówiła o *regulae iuris Romani ad Leges Divinarum Tabularum Decem*, a D. Tamm z Uniwersytetu w Kopenhadze rozważał wpływy prawa rzymskiego na kodyfikacje prawa w krajach nordyckich. Następnie odbyły się obrady w dwóch sekcjach: *Diritto romano dal VIII sec. a. C. al VI sec. d. C.* oraz *La recezione del diritto romano nell'Europa occidentale e orientale dal VI al XXI sec.*

W sekcji pierwszej tematyka wystąpień była bardzo zróżnicowana. T. K. A. Schmitt z Uniwersytetu w Bielfeld mówił o zamknięciu wrót Janusa jako swego rodzaju symbolu w epice i historiografii, a A. M. Smorčkov z Uniwersytetu Pedagogicznego w Moskwie pokazał auspicia w prawie publicznym archaicznego Rzymu. J. Gonzales Fernández z Uniwersytetu w Sewilli poświęcił wystąpienie *Ius Latii, municipia Latina* i ustawodawstwu municypalnemu a R. Ortu z Uniwersytetu w Sassari – *propter dignitatem hominum* w aspekcie D. 21,1,44 pr. (*Paul. 2 ad ed. aed. cur.*). D. J. Poldnikov z Akademii Nauk w Moskwie przedstawił problematykę zadatku w rzymskim prawie klasycznym. Natomiast w drugiej sekcji poświęconej recepcji prawa rzymskiego w Europie od VI po XXI wiek referaty wygłosili m.in.: A. M. Rabello z Uniwersytetu w Jerozolimie, który ukazał prawo prywatne izraelskie w odniesieniu do dwóch porządków prawnych współczesnej Europy (prawa cywilnego stanowionego i common law) oraz A. D. Rudokvas z Głównego Instytutu Prokuratury Federacji Rosyjskiej w Sankt Petersburgu, który poświęcił wystąpienie ochronie interdyktalnej posiadania w prawie rzymskim. A. A. Novikov z Głównego Instytutu Prokuratury Federacji Rosyjskiej w Sankt Petersburgu omówił testament w prawie rzymskim i we współczesnym prawie cywilnym (mając na myśli przede wszystkim prawo cywilne Federacji Rosyjskiej). Natomiast S. Godek z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie przedstawił subsydiarną rolę prawa rzymskiego w III Statucie Litewskim z 1588 roku.

W dniu 26 czerwca obrady toczyły się nadal w dwóch sekcjach. W pierwszej poświęconej prawu rzymskiemu (VIII wieku przed Chrystusem – VI wieku po Chrystusie), na uwagę zasługuje referat S. Linka z Uniwersytetu w Paderbon, który ukazał ewolucję zapatrywań na pojęcia „obywatel rzymski” i „dobry obywatel”. Również O. Sacchi z Uniwersytetu w Neapolu mówił o prawnej terminologii związanej z *lustratio agri* w oparciu o *Cato, De agri cultura, 141*. M. Miglietta z Uniwersytetu w Turynie przybliżył metodę dialektyczną serwiańskiej szkoły prawa. Natomiast I. J. Jermolova z Uniwersytetu Nauk Humanistycznych w Moskwie przedstawiła spostrzeżenia na problematykę barbarzyńców w źródłach prawa rzymskiego a A. V. Judin z Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego w Moskwie omówił *Lex operum Puteolana* w aspekcie kolonii obywateli rzymskich w późnej Republice na przykładzie Puteoli. W drugiej sekcji poświęconej recepcji prawa rzymskiego w Europie (VI–XXI wiek) referat przedstawił J. Zablocki z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, który omówił proces zrównywania *plebiscita* z *leges*; N. Bogojevic-Gluscevic z Uniwersytetu w Czarnogórze zajęła się gwarancjami osobistymi w Qatar (XIV wiek); A. V. Vlasova z Uniwersytetu w Jarosławlu zaprezentowała rzymskie rozumienie pojęcia *causa*, szczególnie w aspekcie kontraktów, a A. I. Sidorkin z Uniwersytetu w Jożkar-Ola – pozbawienie i ograniczenie wolności. Natomiast Tomasz Giaro z Uniwersytetu Warszawskiego i Instytutu Maxa Plancka we Frankfurcie nad Menem wskazał na tradycje prawne w Europie Wschodniej; N. A. Selunskaja z Akademii Nauk w Moskwie pokazała prawo statutowe średniowiecznej prowincji rzymskiej jako kontynuację tradycji *civitas*, a O. A. Rodionov z Akademii Nauk w Moskwie omówił problematykę recepcji prawa rzymskiego w tradycji prawnej późnego imperium bizantyjskiego.

W dniu 27 czerwca odbyły się obrady sesji plenarnej poświęconej prawu rzymskiemu od VIII wieku przed Chrystusem do VI wieku po Chrystusie. Referaty przedstawili: C. Russo Ruggeri z Uniwersytetu w Mesynie, która omówiła uzyskanie dowodów *per tormenta* oraz *leges de maiestate*. C. Masi Doria z Uniwersytetu w Neapolu pokazała problematykę *mutatio alvei* i *inundatio*, A. A. Pavlov z Uniwersytetu w Syktyvkar omówił zapatrywania Polibiusza na trybunat plebejski i jego miejsce w politycznym ustroju republikańskiego Rzymu. P. Niczyporuk z Uniwersytetu w Białymstoku ukazał rzymską terminologię prawną stosowaną na określenie dziecka poczętego ale jeszcze nie urodzonego (*nasciturus*). Natomiast L. P. Kučerenco z Uniwersytetu w Syktyvkar odniosła się w swoim wystąpieniu do problematyki *Ius Flavianum*, a J. V. Narykova z Uniwersytetu w Stawropolu analizowała własność gruntową w prawie rzymskim. W sesji popołudniowej zatytułowanej: *La recezione del diritto romano nell'Europa occidentale e orientale dal VI al XXI sec.* zaprezentowano wiele tematów. W szczególności na uwagę zasługują referaty O. V. Aurova

z Uniwersytetu Nauk Humanistycznych w Moskwie, który przeanalizował koncepcje jurystów rzymskich na „*pactum*” i „*placitum*” w praktyce prawnej regionu *Asturo-Leonense* (wiek VIII–XI), L. Tullio z Uniwersytetu „La Sapienza” w Rzymie, który mówił o kontraktach mających zastosowanie w żegludze. Również M. Piras z Uniwersytetu Cagliari zajmował się podobną problematyką (porównał on regulacje *lex Rhodia de iactu* z prawami funkcjonującymi w *York* i *Andersa*). Nieco poza tematykę prawa rzymskiego wybiegał referat J. I. Solomatiny z Instytutu Historii Uniwersalnej Akademii Nauk w Moskwie na temat: *Per il problema del governo personale legittimo e illegittimo nella Grecia arcaica*.

30 czerwca kontynuowano obrady w Moskwie. Początkowo odbywały się one w dwóch sekcjach. W pierwszej poświęconej *Diritto romano dal VIII sec. a.C. al VI sec. d.C.* referat wygłosiła V. V. Dementieva z Uniwersytetu w Jarosławlu, która mówiła o „rzymskiej konstytucji” w aspekcie prawnych i historycznych ograniczeń tego pojęcia, a także A. Malenica z Uniwersytetu w Nowym Sadzie, który zaprezentował problemy związane z koncepcją *ius* według Instytucji Justyniańskich i pierwszej księgi *Digestów*. Natomiast A. L. Smyśljaev z Instytutu Historii Uniwersalnej Akademii Nauk w Moskwie omówił pojęcia naród, władza, ustawa w późnorepublikańskim Rzymie a I. A. Gvozdeva z Uniwersytetu im. Łomonosowa w Moskwie przedstawiła powództwa agrarne w procesie formułkowym rzymskich *agrimensores*, zaś A. N. Greśnych z Uniwersytetu im. Łomonosowa w Moskwie ukazała prawny aspekt kultu Janusa. W drugiej sekcji referat o nieważności i zaskarżalności czynności prawnych w tradycji rzymskiej i prawie współczesnym zaprezentował D. O. Tuzov z Uniwersytetu w Tomsku. A. S. Kartzov z Uniwersytetu z Sankt Petersburgu mówił o Rosyjskim Instytucie Prawa Rzymskiego na Berlińskim Uniwersytecie, natomiast M. Deiana z Uniwersytetu Cagliari przedstawił ewolucję odpowiedzialności i odszkodowania za szkodę spowodowaną w transporcie osób. N. A. Liubavina z Akademii Prawa w Saratowie pokazała kupno-sprzedaż w rzymskiej tradycji prawnej i w prawie współczesnym (mając na myśli prawo cywilne Federacji Rosyjskiej) a A. G. Abramov z Akademii Prawa w Saratowie rozważał ryzyko przy kontrakcie kupna-sprzedaży. T. Sambrian z Uniwersytetu Craiova omówił recepcję prawa rzymskiego w kodeksach rumuńskich końca XVIII i początku XIX wieku (1765–1817), szczególnie w zakresie służebności miejskich. L. Bussi z Uniwersytetu w Sassari odniosła się do rzymskiego *ius belli* w aspekcie doktryny kanonicznej w zakresie wojny sprawiedliwej.

Po południu odbyła się sesja plenarna, gdzie referat wygłosiła L. Vacca z Uniwersytetu Roma III, która omówiła ewolucję rzymskiego prawa klasycznego w aspekcie kontraktów. Również M. Garcia Garrido z Uniwersytetu UNED w Madrycie analizował kontrakty w prawie rzymskim i w prawie wspólnotowym w aspekcie nowego kodeksu europejskiego. Natomiast I. L. Majak z Uniwersytetu im. Łomonosowa w Moskwie przedstawiła pisma Dionizjusza z Halikarnasu jako źródło historii prawa publicznego archaicznego Rzymu. F. Sini z Uniwersytetu w Sassari analizując *Varr. de ling. Lat. 5,86* wskazał rzymskie korzenie prawa międzynarodowego w zakresie kształtowania takich pojęć jak *fides*, *bellum*, *hostis*, czy *pax*. Ostatnie wystąpienie w sesji plenarnej L. L. Kofanova z Akademii Nauk w Moskwie dotyczyło genezy *ius honorarium* w Rzymie w IV w. przed Chrystusem.

Następnie odbyło się podsumowanie obrad konferencji. W imieniu dziekana Wydziału Prawa Uniwersytetu im. Łomonosowa w Moskwie wystąpił prof. J. A. Sukhanov. Natomiast w imieniu Dyrektora Instytutu Historii Uniwersalnej Akademii Nauk głos zabrała prof. L. P. Marinovič. Prof. J. L. Majak dokonała podsumowania konferencji w imieniu Dziekana Wydziału Historii Uniwersytetu im. Łomonosowa w Moskwie. A. G. Dolgov zaprezentował publikacje wydawnictwa „Statut”, a przede wszystkim trzy tomy rosyjskiego przekładu *Digestów*. Omówił zamierzenia wydawnicze związane z rosyjskim tłumaczeniem podręczników prawa rzymskiego autorstwa G. Franciosi i M. Garcia Garrido. Ostatecznego podsumowania konferencji dokonał Prezydent Centro Studi di diritto romano w Rosji prof. L. L. Kofanov.

RESTYTUCJA OGÓLNOPOLSKIEJ OLIMPIADY HISTORYCZNO-PRAWNEJ IM. M. SZZANIECKIEGO

Dokonując restytucji Ogólnopolskich Olimpiad Historyczno-Prawnych, być może za najlepsze uzasadnienie tej decyzji mogą posłużyć słowa ich patrona, profesora Michała Szczanieckiego, wypowiedziane w 1974 r., a podsumowujące cztery pierwsze ich finały. Zauważył on, że stały się one trwałą, zyciową przez wszystkie wydziały akceptowaną „instytucją”. Zdecydowały o tym przede wszystkim ich poważne walory dydaktyczne. Podkreślał on, że cała akcja organizacyjna olimpiad przyczynia się wydatnie do podnoszenia zainteresowania studentów dla problematyki historyczno-prawnej, rozbudza zainteresowania i zachęca do podjęcia systematycznej pracy nad historią prawa, ułatwia wyłonienie spośród studentów jednostek szczególnie uzdolnionych, wreszcie stymuluje osiąganie lepszych wyników w procesie nauczania¹. Słowa te nie tylko nie straciły na aktualności, ale w dzisiejszych czasach – w związku z aktualną sytuacją szkolnictwa wyższego, pozycją przedmiotów historyczno-prawnych oraz obniżającym się poziomem nauczania – jeszcze bardziej zyskały na znaczeniu. Obecnie reaktywacja wspólnych finałów olimpiady stać się również może okazją do wymiany doświadczeń między różnymi ośrodkami akademickimi oraz możliwością nawiązywania i rozwijania kontaktów zwłaszcza między młodszymi nauczycielami akademickimi. W ten sposób mogą one pełnić rolę dodatkowego – obok ogólnopolskich zjazdów historycznoprawnych – czynnika integrującego nasze środowisko, szczególnie obecnie w warunkach ostrej rywalizacji programowej.

Wskrzeszenie idei olimpiady historyczno-prawnej zasygnalizowano podczas ogólnopolskiego zjazdu historyków prawa, który odbył się we wrześniu 2002 r. w Augustowie. Wychodząc naprzeciw tymże oczekiwaniom, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego zdecydował się na zorganizowanie w roku akademickim 2002/03 takiej imprezy. Można by rzec, że historia zatoczyła koło. Pierwsza bowiem olimpiada historyczno-prawna odbyła się także we Wrocławiu w 1970 r. (przewodniczył wówczas prof. Kazimierz Orzechowski i wzięła w niej udział taka sama liczba drużyn jak obecnie – pięć reprezentacji uniwersyteckich). Ostatni natomiast (czternasty) konkurs odbył się w 1987 r. w Toruniu pod przewodnictwem prof. Zbigniewa Zdrójkowskiego, twórcy wieloletnich sukcesów w tej imprezie drużyny z uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Po uzyskaniu akceptacji Dziekana oraz zabezpieczeniu odpowiednich funduszy Instytut Historii Państwa i Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego i działająca przy nim Sekcja Historyczno-Prawna Studenckiego Koła Naukowego Prawników zajęły się organizacją konkursu. W styczniu 2003 r. do szesnastu ośrodków akademickich w kraju, w których naucza się prawa na poziomie magisterskim skierowane zostało zaproszenie do udziału w olimpiadzie. W piśmie ogólnie przypomniano dawne zasady konkursu, a mianowicie udział w nim po dwóch studentów z każdego ośrodka, wyłonionych w drodze eliminacji wewnętrznych oraz regułę wyłaniania jury na finał olimpiady spośród nauczycieli akademickich wszystkich przybyłych uczelni. Do końca kwietnia udział w olimpiadzie potwierdziło sześć ośrodków uniwersyteckich: gdański, łódzki, szczeciński, śląski, warszawski i wrocławski. Natomiast Prodziekan Wydziału Prawa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, prof. dr hab. Marian Kallas poinformował, że w obecnej sytuacji nie jest w stanie zgłosić studentów do konkursu, wyrażając chęć uczestnictwa w przyszłości. Podobnie, usprawiedliwiając nieobecność w konkursie w imieniu Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Adama Mickiewicza, prof. Krzysztof Krasowski, wyraził zadowolenie z „decyzji o powrocie do dawnych tradycji”.

Ogólnopolską olimpiadę zaplanowano na 15 maja 2003 r. W przeddzień konkursu miało miejsce spotkanie nauczycieli akademickich, którzy wraz ze swoimi drużynami przybyli na

¹ „Czasopismo Prawno-Historyczne”, Tom XXVI, 1974, Zesz. 1, s. 287–288.

olimpiadę. Przypomniano na nim i ostatecznie doprecyzowano regulamin, który po ukonstytuowaniu się jury w dniu następnym stał się podstawą przebiegu konkursu. Odbył się on w oparciu o następujące zasady:

- 1) pytania przygotowuje z wyprzedzeniem ośrodek organizujący olimpiadę;
- 2) zakres przedmiotowy obowiązującego materiału obejmuje historię państwa i prawa polskiego i powszechną oraz prawo rzymskie;
- 3) jury dokonuje wyboru przewodniczącego z własnego grona;
- 4) o kolejności odpowiedzi uczestników decyduje wyciągnięty los;
- 5) każdy uczestnik otrzymuje zestaw trzech pytań po jednym z dziedzin obowiązujących, z tym, że ma on prawo i obowiązek odrzucenia jednego z pytań;
- 6) każdy z uczestników ma czas na przygotowanie odpowiedzi na wybrane przez siebie pytania;
- 7) łączny czas odpowiedzi jednego uczestnika nie może przekraczać 15 minut;
- 8) odpowiadającemu nie zadaje się pytań dodatkowych;
- 9) odpowiedzi oceniają tylko ci członkowie jury, którzy wcześniej zostali wybrani jako specjaliści z danego przedmiotu (członkowie oceniający);
- 10) każdy z członków oceniających stosuje skalę ocen od 1 do 10 punktów, a następnie ocena jest uśredniana;
- 11) wyniki olimpiady ogłaszane są indywidualnie dla poszczególnych uczestników i drużynowo dla poszczególnych reprezentacji uczelnianych.

XV Olimpiada Historyczno-Prawna we Wrocławiu zainaugurowana została przemówieniem Dziekana Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, prof. dr hab. Marka Bojarskiego. Funkcję przewodniczącego jury objął prof. dr hab. Edward Szymoszek z Uniwersytetu Wrocławskiego. W składzie oceniającym znaleźli się ponadto: prof. dr hab. Andrzej Zakrzewski (Uniwersytet Warszawski), dr Iwona Wierzchowicka (Uniwersytet Szczeciński), dr Dariusz Szpoper (Uniwersytet Gdański), mgr Joanna Ożarowska (Uniwersytet Śląski) oraz mgr Adam Kulesza (Uniwersytet Łódzki). Organizacją olimpiady kierowali prof. dr hab. Piotr Jurek i dr Józef Koredczuk z Uniwersytetu Wrocławskiego. Funkcję sekretarza pełnił mgr Michał Gałędek (Uniwersytet Gdański).

Do rywalizacji przystąpiło pięć drużyn uniwersyteckich i jedenastu uczestników indywidualnych (Uniwersytet Szczeciński reprezentowała tylko jedna osoba). Konkurs odbył się według przedstawionych powyżej zasad. Pierwsze miejsce w klasyfikacji indywidualnej XV Ogólnopolskiej Olimpiady Historyczno-Prawnej we Wrocławiu zajęli *ex aequo*: Dominik Wilmański z Uniwersytetu Łódzkiego i Krzysztof Sokołowski z Uniwersytetu Warszawskiego. Na drugim miejscu także wspólnie znaleźli się Daniel Budziło z Uniwersytetu Gdańskiego oraz Marek Niewiadomski z Uniwersytetu Wrocławskiego. Trzecie miejsce zajął Kamil Rogoziński z Uniwersytetu Śląskiego. Drużynowo najlepszy okazał się Uniwersytet Łódzki, wyprzedzając Uniwersytety Warszawski i Śląski, które znalazły się wspólnie na drugim miejscu, oraz Uniwersytet Gdański, który był trzeci. Po ogłoszeniu wyników odbyło się uroczyste wręczenie nagród książkowych.

Uczestnicy olimpiady po jej zakończeniu zwiedzili nowy budynek (tzw. „D”) Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii oraz ekspozycję „Panoramy Raclawickiej” w Muzeum Narodowym we Wrocławiu.

Ciesząc się z udanej imprezy, wyrażono chęć kontynuowania tego typu rywalizacji.

PIOTR JUREK (Wrocław),
JÓZEF KOREDCZUK (Wrocław),
MICHAŁ GAŁĘDEK (Gdańsk)

„MISCELLLANEA HISTORICO-IURIDICA”

Jesienią 2003 r. ukazał się niewielki tom pt. „Miscellanea Historico-Iuridica”, wydany przez Zakład Historii Państwa i Prawa w Katedrze Nauk Historyczno-Prawnych Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Redaktorzy tomu, profesorowie Adam Lityński i Piotr Fiedorczyk podkreślają w przedmowie, że wydawnictwo „zawiera opracowania tematów tak różnorodnych, jak rozmaite są naukowe pola badawcze pracowników Zakładu...”; obejmują one filozofię prawa, historię myśli filozoficznej, prawo sądowe, tak cywilne, jak i karne. W tomie piszą: Piotr Niczyporuk (*Legaty na rzecz wdowy w prawie rzymskim*); Mariusz Mohyluk (*Prawo o ustroju sądów powszechnych w pracach Sejmu II Rzeczypospolitej [1919–1928]*); Adam Lityński (*Spór o postępowanie niesporne, 1945–1964*); Piotr Fiedorczyk (*Z prac nad unifikacją osobowego prawa małżeńskiego w 1945 r.*); Marcin Łysko (*Prokuratorski nadzór ogólny w akcji dostaw obywatelskich w Polsce Ludowej*); Łukasz Niewiński (*Stan badań nad procesem karnym w latach 1944–1950*); Ireneusz Grat, (*Hanna Waśkiewicz jako historyk filozofii prawa*) oraz Karol Kuźmicz (*Walka w filozofii prawa*). Ponieważ tom opatrzony jest liczbą porządkową I, przeto należy sądzić, że w 2003 r. w młodym Uniwersytecie w Białymstoku narodził się ambitny historyczno-prawny periodyk, którego Edytorom należy życzyć sukcesów w jego redagowaniu.

HENRYK OLSZEWSKI (Poznań)

KOLOKWIIUM HABILITACYJNE DRA DARIUSZA SZPOPERA

Dnia 18 listopada 2003 r. odbyło się przed Radą Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu kolokwium habilitacyjne dra Dariusza Szpopera, adiunkta w Katedrze Historii Państwa i Prawa Polskiego Uniwersytetu Gdańskiego.

Podstawą przewodu habilitacyjnego była rozprawa pt. *Pomiędzy caratem a snem o Rzeczypospolitej. Myśl polityczna i działalność konserwatystów polskich w guberniach zachodnich Cesarstwa Rosyjskiego w latach 1855–1862* (Wydawnictwo Arche i Wydawnictwo UGd., Gdańsk 2003, ss. 624).

Recenzentami rozprawy habilitacyjnej byli prof. dr hab. Artur Korobowicz (UMCS), prof. dr hab. Marek Maciejewski (UWr.) i prof. dr hab. Janusz Justyński (UMK). Habilitant wygłosił wykład nt. *Idea krajowa w polskiej myśli politycznej na przełomie XIX i XX w.*

Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu jednogłośnie nadała dr Dariuszowi Szpoperowi stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych.

ZBIGNIEW NAWORSKI (Toruń)

OBRONY PRAC DOKTORSKICH

Dnia 28 maja 2003 r. odbyła się przed Komisją powołaną przez Radę Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr Pawła Cichonia pt. *Rozwój myśli administracyjnej w Księstwie Warszawskim (1807–1815)*. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Jerzy Malec (UJ), zaś recenzentami – prof. dr hab. Marian Kallas (UKSW) i prof. dr hab. Stanisław Płaza (UJ).

Dnia 16 czerwca 2003 r. Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego podjęła jednogłośnie uchwałę o nadaniu mgr Pawłowi Cichoniowi stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

* * *

Dnia 10 czerwca 2003 r. odbyła się przed Komisją Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Anny Stawarskiej-Rippel, doktorantki w Katedrze Historii Prawa UŚ. Podstawą obrony była rozprawa pt. *Prawo sądowe Polski Ludowej 1944–1950 a prawo Drugiej Rzeczypospolitej*. Promotorem pracy był prof. dr hab. Adam Lityński, zaś recenzentami – prof. dr hab. Katarzyna Sójka-Zielińska (UW) i dr hab. Zygmunt Tobor (UŚ).

Dnia 24 czerwca 2003 r. Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego jednomyślnie postanowiła nadać Annie Stawarskiej-Rippel stopień doktora nauk prawnych.

* * *

Dnia 24 października 2003 r. odbyła się na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Marcina Marka Łysko, doktoranta w Katedrze Nauk Historyczno-Prawnych. Podstawą obrony była rozprawa pt. *Prokuratorski nadzór ogólny w Polsce w latach 1950–1967*. Promotorem był prof. dr hab. Marian Mikołajczyk, recenzentami – prof. dr hab. Katarzyna Sójka-Zielińska (UW) i prof. dr hab. Adam Lityński (UŚ).

Rada Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku jednomyślnie nadała mgr Marcinowi Markowi Łysko stopień doktora nauk prawnych.

* * *

Dnia 3 listopada 2003 r. odbyła się na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Piotra Sosińskiego, doktoranta w Katedrze Historii Doktryn Politycznych i Prawnych. Podstawą obrony była rozprawa pt. *Kryzys państwa i cywilizacji zachodniej w myśli Oswalda Spenglera*. Promotorem pracy był prof. dr hab. Karol Jonca, recenzentami zaś – prof. dr hab. Henryk Olszewski (UAM) i prof. dr hab. Janina Elżbieta Kundera (UWrocław.).

Rada Wydziału Prawa Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego jednomyślnie nadała mgr Piotrowi Sosińskiemu stopień doktora nauk prawnych.

* * *

Dnia 9 grudnia 2003 r. odbyła się na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Wojciecha Szafrąńskiego, doktoranta w Katedrze Prawa Rzymskiego i Historii Prawa Sądowego UAM. Podstawą obrony była rozprawa pt. *Kodeks Stanisława Augusta. Studium historyczno-prawne*. Promotorem pracy

była dr hab. prof. UAM Ewa Borkowska-Bagieńska, recenzantami zaś – prof. dr hab. Stanisław Salmonowicz (UMK) i prof. dr hab. Adam Lityński (UŚ).

Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza jednogłośnie nadała Wojciechowi Szafrąnskiemu stopień naukowy doktora nauk prawnych.

Materiały zebrali: MICHAŁ HŁADIJ (Kraków)
TOMASZ ADAMCZYK (Katowice)
KAROL KUŹMICZ (Białystok)
GRZEGORZ HAŁĘZA (Wrocław)
MONIKA KONCUR (Poznań)

**UCHWAŁA OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI ŚRODOWISKA
HISTORYCZNOPRAWNEGO W SPRAWIE MIEJSCA PRZEDMIOTÓW
HISTORYCZNOPRAWNYCH NA STUDIACH PRAWNICZYCH
PRZYJĘTA 15 WRZEŚNIA 2003 R. W WYŻSZEJ SZKOLE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
I ZARZĄDZANIA IM. LEONA KOŹMIŃSKIEGO W WARSZAWIE**

Kształcenie prawników stawia przed uczelniami prowadzącymi takie studia odpowiedzialne zadania:

- przygotowania prawnika do działalności na rozległym forum europejskim, którego korzenie tkwią we wspólnej historii prawa i w europejskiej kulturze prawnej;
- udostępnienia wykształcenia, odpowiadającego wciąż zmieniającym się potrzebom państwa, gospodarki i społeczeństwa;
- gwarantowania każdemu absolwentowi podstaw wykształcenia, by mógł jako prawnik funkcjonować we wszystkich sferach społecznej aktywności prawa.

Z tego względu uznajemy potrzebę zmian programów przedmiotów historycznoprawnych dla wyraźniejszego powiązania przeszłości ze współczesnością.

Szanując autonomię Wydziałów Prawa w sferze ustalania programów studiów, uznajemy jednak wobec funkcjonowania państwowego systemu akredytacyjnego potrzebę opracowania standardu wykształcenia prawniczego, gwarantującego porównywalność dyplomów prawniczych. Standard ten winien obejmować przedmioty podstawowe, w tym na I roku studiów historię państwa i prawa polskiego, europejską historię państwa i prawa oraz prawo rzymskie, w wymiarze łącznym 270 godzin wykładów i ćwiczeń.

W ramach standardu należy przewidzieć zastrzeżenie dla I roku studiów obowiązkowego charakteru wszystkich przedmiotów.

Dotychczasowe uchwały w sprawach programowych, w tym propozycja toruńskiej konferencji prodziekanów Wydziałów Prawa i Administracji uniwersytetów z kwietnia 2003 r., nie gwarantują uniwersyteckiego poziomu wykształcenia.

Przewodniczący Konferencji
/-/ Prof. dr hab. JACEK MATUSZEWSKI

Warszawa, 15 września 2003 r.

